

Startbijeenkomst Integraal Riviermanagement (IRM)

Samen bouwen aan het rivierengebied van de toekomst

Impressie van de dag | 6 februari 2020 | Fort Lent

Inhoud

- 3 Voorwoord
- 4 Waarom Integraal Riviermanagement?
- 5 IRM, een Programma in ontwikkeling
- 6 Integraal werken in de praktijk
- 7 Participatie in het heden met inspiratie uit het verleden
- 8 Hoe ziet het grotere plaatje eruit waaraan IRM meebouwt?
- 9 Aan de slag met de eerste stappen richting een Programma IRM
- 10 Een open gesprek
- 11 Aan de slag

“Bouw je ook mee aan de toekomst van onze rivierengebieden?”

Die vraag stelden we in december in onze vooraankondiging van de startbijeenkomst Integraal Riviermanagement (IRM). Het antwoord was luid en duidelijk. Op 6 februari 2020 gaven we in een overvol Fort Lent, prachtig gelegen aan de Waal, het startschot voor het gezamenlijk bouwen aan een Programma IRM.

Ruim 200 vertegenwoordigers van overheden, belangenorganisaties, gebiedspartijen, bedrijven en kennisinstututen kwamen die dag bijeen om ideeën, wensen en verwachtingen uit te wisselen. De brede vertegenwoordiging – ieder met zijn eigen achtergrond, belang en ervaring – leverde een waardevolle brede kijk op IRM op. In dit verslag geven we een impressie van de dag. We hebben ook nog even de kern van IRM opgeschreven. Om in alle rust terug te kunnen lezen.

Ik kijk met tevredenheid terug. Ons kernteam is na 6 februari geïnspireerd aan de slag gegaan met alle inbreng. Ik hoop je de komende twee jaar nog regelmatig te treffen. In mooie gesprekken over de toekomst van onze rivierengebieden.

Steven Voest,
Programmamanager Integraal Riviermanagement

“Zie IRM als een uitnodiging tot gesprek”

Integraal Riviermanagement:
samen werken aan een vitaal, veilig
en aantrekkelijk rivierengebied.
Duurzaam te beheren en voorbereid
op de toekomst.

Waarom Integraal Riviermanagement?

REACTIES UIT DE ZAAI

Stelling 1: Een nieuw initiatief in het rivierengebied, IRM. Goed of overbodig?	▶ Goed: 130
	▶ Overbodig: 7
Stelling 2: Ik heb er alle vertrouwen in dat Rijk en regio hun belangen kunnen samenbrengen in één programma.	▶ Ja: 64
	▶ Nee: 67

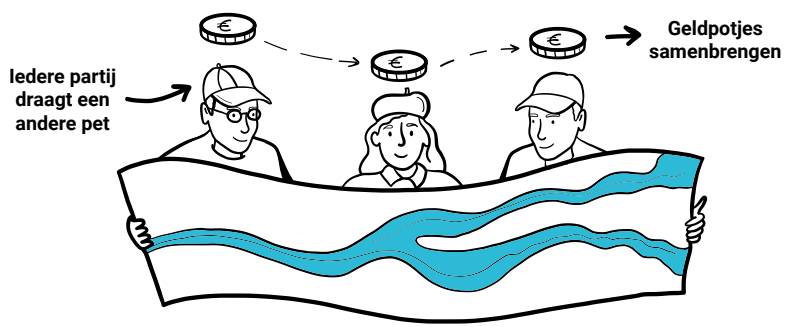
In gesprek met drie leden van de stuurgroep IRM:

Titus Livius
directeur Waterveiligheid, Klimaat-adaptatie en Bestuur, ministerie van Infrastructuur en Waterstaat.

Patrick van der Broeck
Stuurgroep Deltaprogramma Maas, dijkgraaf Waterschap Limburg.

Jos Penninx
Bestuurlijk Platform Rijn, voorzitter Vereniging Nederlandse Riviergemeenten.

“Belangrijke vraag: hoe gaan we de **belangenafweging organiseren** met partners in de regio en op lokaal niveau?”

BELANGHEBBENDE PARTIJEN VANAF HET BEGIN LATEN MEEDENKEN/ INBRENG LATEN LEVEREN BIJ BEELD OP DE RIVIEREN.

OPVALLENDE UITSPRAKEN

- “Bij integraler werken hoort ook **grensoverschrijdend denken en samenwerken.**”
- “Samenwerken tussen bestuurslagen en sectoren vraagt veel van iedereen, maar de **bereidheid om samen te bouwen** is groot.”
- “Integraliteit vraagt samen **vanuit een brede blik kijken** naar de kansen en opgaven in een gebied.”
- “Als je maatregelen neemt, zorg dan ook voor **voldoende ‘zoet’ voor de directe omgeving.**”
- “**Integraal denken** moet echt bovenaan staan.”

Achtergrondinformatie

Integrale aanpak in het rivierengebied is nodig

In het rivierengebied hebben we te maken met verschillende opgaven en ontwikkelkansen. De ontwikkelruimte is schaars. De effecten van klimaatverandering zijn voelbaar en noodzaken ons tot snel en efficiënt handelen. Zowel hoge als lage afvoeren worden steeds meer merkbaar op en langs de grote rivieren.

Door de opgaven en kansen in het rivierengebied in samenhang te beschouwen en af te wegen, ontstaat een gezamenlijke toekomstvisie op het gehele riviersysteem. In deze integrale visie komen opgaven en ontwikkelingen samen op het gebied van waterveiligheid, bevaarbaarheid, zoetwaterbeschikbaarheid, waterkwaliteit, natuur en ruimtelijk-economische ontwikkeling en benutten we kansen voor recreatie en een aantrekkelijke leefomgeving.

Het gezamenlijke ‘Beeld op de Rivieren’ is nodig om op systeemniveau de juiste integrale keuzes te maken. Keuzes die ertoe leiden dat we ook in de toekomst voorbereid zijn op de ongewenste effecten van klimaatverandering en we bovendien een duurzame economische ontwikkeling op en langs de rivieren mogelijk houden.

Integraal werken in het rivierengebied is niet nieuw. Binnen projecten doen we dit al langer. Nieuw is de integrale afweging op het niveau van het hele riviersysteem. Daarvoor is een Programma Integraal Riviermanagement (IRM) nodig.

Rijk en regio samen

Met IRM leggen de regionale partneroverheden en het Rijk een (kosten-)efficiënte en gezamenlijke basis voor het toekomstige werken aan onze rivieren. We bundelen onze krachten en werken aan ons gezamenlijk maatschappelijk belang met ruimte voor het eigen en lokale belang. Dat doen we niet alleen. Dat doen we met inbreng van betrokkenen uit het gehele rivierengebied.

IRM, een Programma in ontwikkeling

In gesprek met Steven Voest, programmamanager IRM.

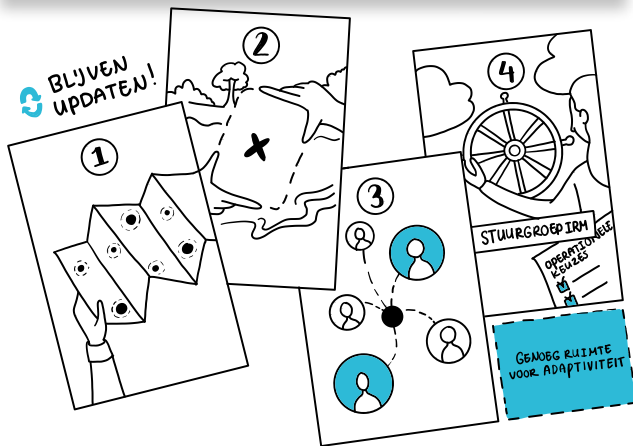
Over waar we nu staan en hoe het proces voor de komende twee jaar er op hoofdlijnen uitziet.

REACTIE UIT DE ZAAL

Stelling 3: Het ontwikkeltraject dat IRM de komende twee jaar doorloopt is duidelijk.

▶ Ja: 74

▶ Nee: 52

ONTWIKKELING VAN EEN WERKWIJZE/INSTRUMENT (POW)

- 1) KAART MET INDICATIEVE MAATREGELEN, 2) PROJECT OM CONCREET TE WORDEN, 3) PARTIJEN BETREKKEN, 4) IRM-STUURGROEP IS ER VOOR DE OPERATIONELE BESLUITEN.

OPVALLENDE UITSPRAKEN

“IRM is geen magic black box waar keuzes gemaakt worden. We **ontwikkelen samen een visie en werkwijze** en **maken samen keuzes.**”

“Uiteindelijk **heb je projecten nodig** voor hele concrete uitwerking van IRM.”

“IRM is een programma **in ontwikkeling.**”

Tips en wensen vanuit de zaal

- Zorgpunt: Hoe concreet wordt IRM en wanneer betrek je lokale partijen en mensen?
- Aandachtspunt is om te komen tot een programma met draagvlak.
- Heb echt aandacht voor participatie op lokaal niveau!

Oproep uit de zaal:

Gebruik kennis van partners, juist ook ten aanzien van participatie.

Achtergrondinformatie

IRM, een Programma onder de Omgevingswet (POW)

De komende twee jaar ontwikkelen we met inbreng van maatschappelijke organisaties en andere belangenvertegenwoordigers een Programma onder de Omgevingswet (POW) voor IRM. Met dit planologisch kader kunnen we integrale afwegingen op riviersysteemniveau onderbouwen. Ook helpt dit kader bij het onderbouwen van nut en noodzaak van projecten doordat we in de POW op systeemniveau het type maatregel en de globale locatie in het gebied aangeven. De POW omvat bovendien een beschrijving van de nieuwe manier van werken tussen de betrokken overheden. Deze nieuwe ‘werkwijze’ moet ertoe leiden dat zij nog beter in staat zijn om samen en ook eerder in het proces en op systeemniveau tot integrale keuzes te komen.

Inhoud Programma

IRM wordt één van de eerste Programma’s onder de in 2021 in te voeren Omgevingswet. We hebben ook bij de invulling van dit Programma dus nog het een en ander te verkennen. Bijvoorbeeld op welk detailniveau we de maatregelen uitwerken.

Dit komt er globaal in het POW te staan:

- Een integrale visie op het rivierengebied (richting 2050);
- Nieuw beleid voor het behoud en vergroten van de afvoercapaciteit en voor het bereiken en behouden van de gewenste bodemligging van de rivier (voor de andere IRM-thema’s is bestaand beleid van toepassing);
- Globale locatie en type maatregelen waarmee we de toekomstvisie kunnen realiseren;
- Een integrale werkwijze met verantwoordelijkheden en bestokiging.

Welke vorm IRM na de vaststelling van het POW krijgt is nu nog niet bekend. Een uitvoeringsprogramma is een optie, maar ook andere vormen zijn denkbaar. Ook dat gaan we de komende twee jaar verkennen.

Integraal werken in de praktijk

REACTIE UIT DE ZAAL

Stelling 4: Integraal Riviermanagement gaat mij helpen bij mijn werk.

▶ Ja: 84

▶ Nee: 16

Medewerkers die al integraal werken delen hun ervaringen. Met als hoofdgast **Tim Smit** van het project Meanderende Maas.

Meanderende Maas

Met het integrale project Meanderende Maas wordt de dijk van Ravenstein tot de sluis bij Lith veiliger gemaakt, krijgt de Maas meer ruimte en benutten betrokkenen kansen om het gebied mooier en economisch sterker te maken.

- > www.meanderendemaas.nl
- > De Meanderende Maas in 5 minuten (video): <https://youtu.be/7LWT2byMPtE>

Tips van andere projecten en initiatieven

- Creëer een **aantrekkelijk toekomstbeeld**. Niet als blauwdruk, maar als uitnodiging voor gesprek.
- Heldere kaders en goed **verwachtingsmanagement** zijn belangrijk voor een goed participatietraject.
- Denk vanuit kansen, het is vooral een **kwestie van willen**. Dat is wat we moeten uitstralen met IRM.
- Integraal = **gelijkwaardigheid** in doelstellingen.

Tips uit Meanderende Maas

- Niet praten over meekoppelkansen, maar op zoek naar **integrale opgaven**.
- Dijkversterking kan een **motor** zijn.
- Integraliteit vraagt **denken vanuit opgaven**.
- **Samen sturen** is samen investeren.
- Voor inwoners en bedrijven is een integrale aanpak **vanzelfsprekend**.
- Wees je bewust van **historische ontwikkelingen** en neem deze mee in de keuzes en afwegingen die je samen maakt.
- **Benut projecten** als communicatiekanaal voor IRM.
- **Belangrijkste succesfactor**: Iedereen had een stukje van de puzzel in handen. Partijen hadden elkaar echt nodig.

Achtergrondinformatie

We werken toch al integraal, wat is de meerwaarde van een Programma IRM?

Er is inderdaad al ruime ervaring met integraal werken langs de rivieren met brede gebiedsontwikkelingen. Denk aan Waalweelde, initiatieven langs de IJssel, zoals het Rivierklimaatpark IJsselpoort, en projecten langs de Maas, zoals Meanderende Maas, Grensmaas, Ooijen Wanssum en Overdiepse Polder. Deze ervaringen halen we op en nemen we mee in het Programma IRM.

IRM is een logische doorontwikkeling, volgend op programma's als Ruimte voor de Rivier en Maaswerken. Maar ook op de eerste tranche van projecten in de Deltaprogramma's Rijn en Maas. Met IRM willen we de scope van de integrale projecten verder verbreden en mogelijkheden voor afwegingen op programmaniveau mogelijk maken. Ook willen we de projecten met het Programma IRM een planologische basis geven. Waarin nut en noodzaak van projecten in een breder kader zijn afgewogen en onderbouwd. Vergelijkbaar met de Planologische Kernbeslissing Ruimte voor de Rivier.

De ontwikkeling van een Programma IRM betekent niet dat er straks alleen nog integrale projecten komen. IRM moet leiden tot betere keuzes op het niveau van het riviersysteem. Ook hopen we dat door maatregelen voor verschillende opgaven te combineren, er betere projecten ontstaan en we meer synergie vinden. Maar zeker op projectniveau blijft integraliteit een middel en geen doel en zullen we, afhankelijk van de situatie en de opgave(n), steeds weer moeten zoeken naar de juiste balans. Het is dus denkbaar dat vanuit een integrale afweging wordt besloten tot sectorale maatregelen of projecten.

Hoe ziet het grotere plaatje eruit waaraan IRM meebouwt?

Aan de hand van de eind 2019 door Wageningen University & Research gepubliceerde toekomstvisie voor Nederland in 2120 gingen deelnemers in gesprek met Michael van Buuren en met elkaar over de vraag 'hoe kom je tot een integrale visie'.

Leerervaringen integraal werken

- Het is belangrijk om de tijd te nemen om elkaars werelden en behoeften te leren kennen.
- Integraal werken = stinkend je best doen
- Visie is belangrijker dan beleid.
- Het gaat uiteindelijk om het resultaat.
- Maak de scope duidelijk, continu!
- Denk met elkaar samen en out of the box.
- Durf vooruit te kijken en daarop keuzes te maken.

Tips en ideeën om te komen tot een integrale visie

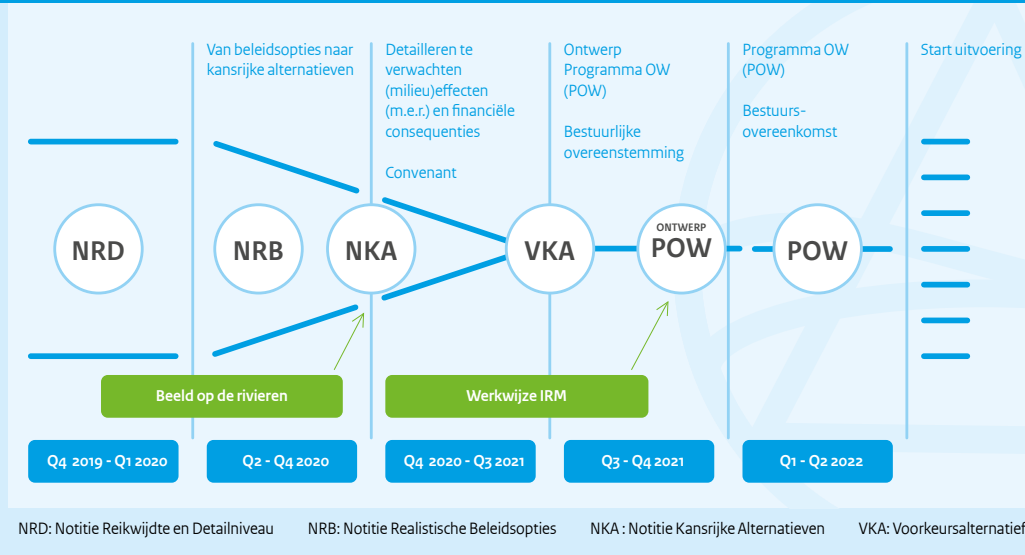

- Stel een ambassadeur Rivieren of IRM aan. Denk bijvoorbeeld aan Rutger Bregman, auteur van het boek 'Het water komt'.
- Loof een prijs uit voor het meest prestigieuze project in het rivierengebied.
- Zorg dat je een compact, mooi rond verhaal hebt dat aanspreekt.
- Vergeet het internationale perspectief niet. We moeten 'grensontkennend' denken en grensoverschrijdend samenwerken.
- Betrek de bestuurders in de visievorming. Zij moeten de 'hitte' van de discussie voelen, dat helpt in de finale besluitvorming.
- Tussen droom en daad staan vaak wetten en regels. Het is zaak de beperkingen hiervan zichtbaar te maken.
- Hoe gaan we om met grote transities in het rivierengebied? Denk aan de energietransitie, landbouwtransitie en woningbouwopgave. In hoeverre nemen we die binnen IRM mee?
- Betrek ook partijen buiten de watercommunity.
- Sla op hoog abstractieniveau piketpalen.
- Zorg dat je alle partijen goed hebt gehoord.

Aan de slag met de eerste stappen richting een Programma IRM

Het plaatje hiernaast geeft het 'productieproces' weer dat we de komende twee jaar doorlopen om te komen tot een Programma IRM. In het proces staan de formele bouwstenen centraal. Op dit moment geven we nader invulling aan het bijbehorende 'participatieproces' op hoofdlijnen. De ideeën, wensen en suggesties uit deze startbijeenkomst nemen we hierin mee. Voorafgaand aan elke procesfase maken we een gedetailleerder plan. In afstemming met belanghebbenden en anticiperend op de vorige fase.

Wat is er nodig om samen tot een Programma onder de Omgevingswet (POW) voor IRM te komen? Leden van het kernteam IRM presenteerden de noodzakelijke stappen en gingen over de kansen en mogelijkheden nader in gesprek met de deelnemers.

Notitie Reikwijdte en Detailniveau IRM (NRD)

Het Programma IRM en de keuzes die hierin worden vastgelegd moeten we goed onderbouwen. Dat gebeurt onder andere met een planmer-procedure. Deze procedure is gestart met de terinzagelegging van de NRD van donderdag 23 januari tot en met woensdag 19 februari 2020. In de NRD staat welke milieueffecten we op welk detailniveau in beeld brengen en hoe het proces eruitziet.

Notitie Realistische Beleidsopties (NRB)

In de NRB beschrijven we de scope waarbinnen we kansrijke alternatieven ontwikkelen. Dat doen we door niet realistische beleidsopties te laten afvallen op basis van haalbaarheid, maakbaarheid, betaalbaarheid en beheerbaarheid. Voor een aantal beleidsterreinen binnen IRM is nieuw beleid nodig. Voor de ontwikkeling daarvan voeren we op dit moment technische beleids-onderzoeken uit voor Afvoercapaciteit en Rivierbodempligging. Deze zogeheten 'Quick Scans' nemen we mee in de NRB.

Beeld op de Rivieren (BOR)

We onderzoeken welke ontwikkelingen zich voordoen in onze riviersystemen, wat de opgaven zijn voor de diverse functies en hoe deze samenkomen. Dit vormt de basis voor het ontwikkelperspectief voor de lange termijn (2050 met doorkijk naar 2100) dat wordt vastgelegd in het product 'Beeld op de Rivieren'.

Notitie Kansrijke Alternatieven (NKA)

Op basis van het BOR en de NRB verkennen we welke integrale alternatieven er zijn. Ook bepalen we welke alternatieven we in het plan-MER verder uitwerken, onderzoeken en beoordelen. Dit leggen we vast in de Notitie Kansrijke Alternatieven.

Tip!

Plan een bezoek aan de **pilot Langsdammen** om te zien hoe integrale samenwerking daar invulling krijgt.

Voorkeursalternatief (VKA)

Uit de kansrijke alternatieven wordt in een bestuurlijk besluitvormingstraject bepaald wat het Voorkeursalternatief is. Dit alternatief verankeren we uiteindelijk in het Programma onder de Omgevingswet voor IRM.

Werkwijze

Parallel aan de inhoudelijke ontwikkeling van IRM werken we aan een Werkwijze met daarin een governance, beschrijving van verantwoordelijkheden en voorstel voor financiering en adaptieve aanpak.

Programma onder de Omgevingswet (POW)

De Omgevingswet – die in 2021 van kracht wordt – kent verschillende instrumenten voor beleidsontwikkeling. Het 'programma' is één van de mogelijkheden. In een programma formuleert de overheid beleid en maatregelen voor een aspect van de leefomgeving of voor een bepaald gebied. In het POW IRM verankeren we in ieder geval de visie op de rivieren, een programma van indicatieve maatregelen en een werkwijze voor de uitvoeringsfase.

Wensenlijst

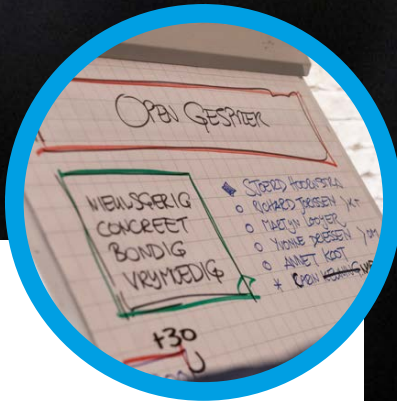
"Het IRM-proces gaat van start. Wie van jullie wil erbij zijn?" Onmiddellijk schoten de handen omhoog. Het gezelschap ging in gesprek. Na een half uur lag er een lijst met wensen, ideeën en aandachtspunten:

- Kleine gemeenten zijn bang dat ze geen capaciteit voor het IRM-proces hebben. "Onze politici geven hier misschien geen prioriteit aan."
- Nevengeulen en langsdammen zijn voor zowel natuur als scheepvaart positief. Breng dat maar meteen in beeld.
- Voor de scheepvaart is zekerheid over de vaardiepte cruciaal.
- Moet het hele systeem bestand zijn tegen extreme situaties of accepteren we dat er vanaf een bepaald water-niveau beperkingen zijn in het gebruik?
- Breng de integraliteit meteen in, begin het participatieproces niet te technisch.
- Via IRM kunnen wij als kleine belangenorganisatie efficiënt inbreng leveren.
- Werk de toekomstbeelden en maatregelen uit op het niveau van riviertakken. Het liefst onder begeleiding van een omgevingsmanager.
- Wijs specifieke opgaven voor sediment en afvoercapaciteit toe aan verschillende trajecten. Dat heeft bij Ruimte voor de Rivier ook goed gewerkt.

Een open gesprek

Onder leiding van gespreksleider **Sjoerd Hoornstra** van het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat reflecteerden deelnemers op het ochtendprogramma. Wat viel op en waardoor zijn ze geraakt of geïnspireerd? Over deze onderwerpen gingen ze verder met elkaar in gesprek.

OPVALLENDE UITSPRAKEN

“Wat biedt IRM precies?”

“De ontwikkeling van het Programma IRM moet niet leiden tot vertraging bij lopende projecten.”

“De inspiratie zit hem in de praktijk, niet in het proces.”

“Als organisatie doe je altijd voorwerk, maar pas op voor het ‘voorkook-vermoeden’.”

“Worden mensen op lokaal niveau – denk aan agrariërs, grondbezitters en burgers – wel voldoende betrokken?”

Integraal samenwerken:

Voor integraal samenwerken zijn twee elementen belangrijk: een initiërende opgave (met financiering!) en een procesontwerp dat aan de voorkant nog heel open is. Dat schept ruimte om andere opgaven te verbinden.

Hoe houd je tempo?

- Checklist maken voor IRM
- Alle betrokkenen een kans bieden, eventueel in gescheiden tafels
- Stabiele randvoorwaarden
- Bestuurlijk commitment

Wat is nodig om mee te doen?

- Echte integraliteit, dus geen dominantie van één opgave
- Vertrouwen en gelijkwaardigheid
- Gehoord worden
- Gezamenlijk de opgave vastleggen
- Nieuwsgierig zijn naar elkaar
- Gezamenlijke taal, niet moeilijk, niet eng
- Maatwerk

Aan de slag

“Kom alsjeblieft ook naar ons toe.”
 “... laten we kijken hoe we het goede kunnen behouden en versterken.”

Het was een mooie dag in Fort Lent. Het fundament van een constructieve samenwerking en een integraal Programma is gelegd. Programmamanager Steven Voest kijkt tevreden terug: “Er was veel kennis aanwezig en die kunnen we heel goed gebruiken. Enthousiasme voerde de boventoon tijdens de discussies, evenals bereidheid om mee te werken aan het Programma IRM.” Er was in Lent ook ruimte voor scepsis en kritische vragen.

Brug vormen

Voest: “Belangrijk is dat we er in slagen een brug te vormen tussen de opgaven op een hoog schaalniveau – klimaatverandering, hogere afvoeren, droogte, en wat nog meer op ons afkomt – en de lokale belangen en dynamiek.”

Refererend aan het toekomstbeeld van de Wageningen Universiteit ‘Nederland in 2120’ geeft Voest mee: “Honderd jaar is niet zo ver weg. We moeten nu toch echt wel beginnen. Verandering geeft onzekerheid; laten we kijken hoe we het goede kunnen behouden en versterken.”

Verder in gesprek over participatie

De bijeenkomst markeerde het startmoment van het participatieproces om de komende twee jaar tot een Programma onder de Omgevingswet voor IRM te komen. Een evenwichtig Programma waarin belangen uit de rivierengebieden zijn meegewogen.

We hebben de startbijeenkomst benut om iedereen bij te praten zodat we de komende tijd op kennisniveau gelijkwaardig en betekenisvol met elkaar het gesprek kunnen voeren. We hadden gehoopt om daarnaast uitgebreider met elkaar te praten over wensen, behoeften en ideeën voor het participatieproces. Dat is wat ondergesneeuwd geraakt in het programma. Hieraan gaan we op korte termijn op een andere manier nog invulling geven.

“Zoek ons ook op”

Hans Brouwer, omgevingsmanager IRM, is blij met de opbrengst van de dag: “Alle suggesties die zijn geuit, de wens om mee te doen, maar ook de uitgesproken zorgen, zijn ontzettend waardevol voor de verdere invulling van het productie- en het participatieproces. We gaan aan de slag en komen spoedig bij u terug.”

Brouwer deed nog een dringende oproep: “Kom alsjeblieft naar ons toe. Bezoek de website www.deltacommissaris.nl/IRM en mail ons met tips en vragen of een verzoek om in gesprek te gaan: postbusIRM@minienw.nl. Als we elkaar blijvend weten te vinden kunnen we een Programma IRM ontwikkelen waarin eenieder herkenning en erkenning vindt en de plannen blijven bijslippen waar nodig. De animo hiervoor is er duidelijk, dat is een mooie start.”

OVER DE STREEP

Dagvoorzitter Johan de Boer en programmamanager Steven Voest reflecteerden op de dag met een paar laatste stellingen. De deelnemers konden daarbij letterlijk stelling nemen door ‘over de streep’ te stappen naar het ‘Eens’ of ‘Oneens’ vak.

Stelling 1: ‘IRM, een nieuw initiatief in het rivierengebied. Goed of overbodig?’

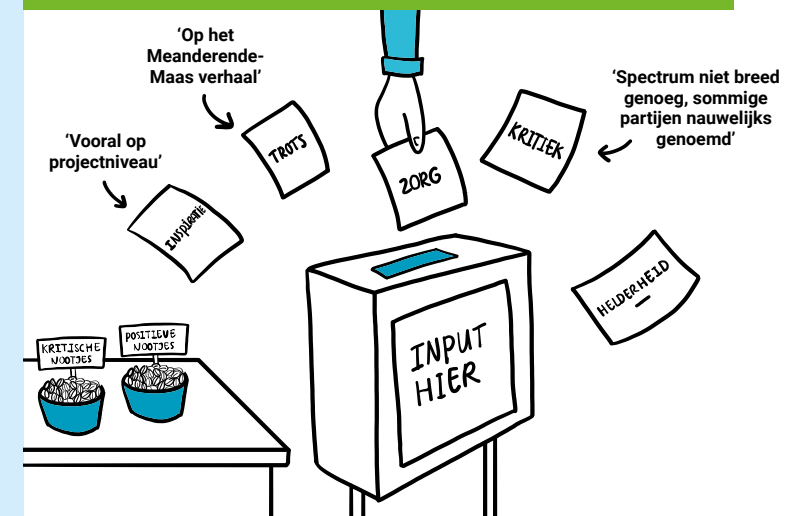
Waar ’s morgens nog een aantal stemmers kozen voor ‘overbodig’ stond nu praktisch iedereen in het vak ‘Goed’. We hebben een aantal deelnemers dus over de streep weten te trekken. Een paar kritische reacties waren er ook: “Ik heb niet het beeld dat er nu iets mist. Ik weet niet zeker wat we nu precies gaan doen?”, “Ik ben bang dat we het wiel opnieuw gaan uitvinden.”

Stelling 2: ‘Ik weet na vandaag welke kansen IRM mij brengt’

Veel deelnemers namen een middenpositie in. “Pak de kansen”, zei een deelnemer optimistisch. “Ik heb wel echt twijfels”, reageerde een ander. “Ik zie wel op hoofdlijnen waar er kansen liggen, maar ik vind het nog wel vaag.”

Stelling 3: ‘IRM gaat mij helpen bij mijn werk’

De meeste deelnemers antwoordden hierop ‘Eens’; een aantal wist het niet zeker. “Eerlijk gezegd dacht ik dat het ministerie al jarenlang integraal werkte?”. “Zorg ervoor dat je iedereen betreft.” “Ik heb ‘Oneens’ geantwoord, want IRM hoeft mij niet te helpen, nee, ik wil IRM graag helpen.”

“Wij bouwen de komende jaren aan het
Programma Integraal Riviermanagement.”

Bouw je mee?

Laat het ons weten, stel een vraag of deel je tips en ervaringen: postbusIRM@minienw.nl

INTEGRAAL RIVIERMANAGEMENT

VITAAL

VEILIG

AANTREKKELIJK

VOORBEREID
OP DE TOEKOMST

DUURZAAM BEHEER

Colofon

Op 6 februari 2020 vond de startbijeenkomst plaats van het Programma Integraal Riviermanagement (IRM). Deze uitgave bestaat uit een impressie van die dag en geeft daarnaast algemene informatie over het programma.

Productie: Programma Integraal Riviermanagement (IRM)

Eindredactie en vormgeving: Helder en Duidelijk

Fotografie: Suzie Geenen (Imagro) en Poleijphoto (foto Rivier Lek tussen Vianen en Lexmond)

Illustraties: Visuele Notulen

Maart 2020

Binnen IRM werken landelijke, regionale en lokale overheden samen aan een vitaal, veilig en aantrekkelijk rivierengebied. Duurzaam te beheren en voorbereid op de toekomst. Dat doen we met inbreng van maatschappelijke organisaties en andere belangenvertegenwoordigers.

www.deltacommissaris.nl/irm